

Sprawozdanie Biblioteki Głównej i bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego Politechniki Warszawskiej za rok 2004

ORGANIZACJA

System biblioteczno-informacyjny Politechniki Warszawskiej (SBI PW) na koniec 2004 roku liczył 42 jednostki. W liczbie tej nie uwzględniono postawionej formalnie w stan likwidacji Biblioteki Instytutu Wielkich Mocy i Wysokich Napięć na Wydziale Elektrycznym (Wykaz jednostek — Załącznik 1).

Łączna liczba osób zatrudnionych w SBI PW, w przeliczeniu na etaty, ma tendencje spadkową, minimalnie wzrosła natomiast zajmowana przez biblioteki powierzchnia (Załącznik 2 i 3).

W 2004 roku w systemie biblioteczno-informacyjnym PW na stanowisko starszego bibliotekarza awansowały 2 osoby, 1 na stanowisko kustosza; pozytywnie zaopiniowano 2 zmiany na stanowiskach kierownika biblioteki; dwie dalsze zmiany na stanowiskach kierownika oddziału i filii, zaaprobowane przez Radę Biblioteczną, dotyczą nominacji planowanych od 1 stycznia 2005.

ZADANIA

Podstawowa działalność systemu biblioteczno-informacyjnego PW obejmuje: gromadzenie, opracowywanie, przechowywanie oraz udostępnianie piśmiennictwa naukowego i dydaktycznego, a także prowadzenie działalności informacyjnej i dydaktycznej w zakresie serwisów i źródeł informacji.

W Bibliotece Głównej w 2004 roku nacisk położono na poprawę jakości świadczonych usług bibliotecznych:

- zwiększono walory użytkowe katalogu centralnego bibliotek PW (wdrożono zasady opracowania stosowane w Narodowym Uniwersalnym Katalogu, zmodyfikowano lokalne kartoteki haseł wzorcowych, zintensyfikowano prace nad wprowadzaniem opisów zeszytów specjalnych czasopism, aktualizowano powiązania opisów książek z listami lektur zgłaszanymi przez wydziały; sukcesywnie uzupełniano katalog o zasoby Biblioteki Filii w Płocku, rozpoczęto aktualizację katalogu o zbiory DS Akademik i biblioteki Wydziału IChP);

- usprawniono dostęp do czasopism elektronicznych tworząc listę A-Z i równocześnie zbiór powiązań wydawnictw elektronicznych z katalogiem czasopism drukowanych w bibliotekach PW; aktualizowano informację o lokalizacji czasopism bieżących;
- udostępniono w Internecie zeskanowany kartkowy katalog alfabetyczny BG (nie aktualizowany od 1996 roku, zawierający dane uzupełniające katalog w systemie ALEPH) — tym samym w Internecie dostępna jest informacja o całości zbiorów książkowych BG;
- udoskonalono i przyspieszono komunikowanie się biblioteki z jej użytkownikami przez uruchomienie automatycznych serwisów: o zamówionych książkach, o bliskim terminie zwrotu książek; umożliwiono użytkownikom samodzielną aktualizację adresów e-mailowych; uruchomiono system rezerwacji książek w Filii BG na ul. Narbutta;
- zmodernizowano strukturę bazy SYMPONET (tworzonej we współpracy z szesnastoma bibliotekami na terenie kraju); zmieniono sposób wprowadzania danych, poprawiając znacząco jej walory użytkowe i informacyjne;
- podjęto intensywne prace nad udostępnieniem wersji anglojęzycznej strony domowej (uruchomienie luty 2005) oraz aktualizowano na bieżąco polską stronę domową (informacje o dostępnych bazach i serwisach informacyjnych, bieżące komunikaty dla czytelników);
- prowadzono intensywne prace przygotowawcze do stworzenia *Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych*, której celem będzie szersze udostępnienie materiałów dydaktycznych oraz cennych zbiorów historycznych NZB (wybór standardów, oprogramowania, przygotowanie formalno-prawne, wybór dokumentów do Kolekcji);
- przygotowano modyfikację *Regulaminu udostępniania zbiorów i usług Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej* w celu lepszego dostosowania go do organizacji procesu dydaktycznego na PW oraz do bieżących potrzeb użytkowników BG, a także do obsługi nowych kategorii zasobów biblioteki.

Wśród działań podjętych w 2004 roku w jednostkach systemu biblioteczno-informacyjnego PW na szczególną uwagę zasługuje przystąpienie Biblioteki Wydziału Inżynierii Chemicznej i Procesowej do współpracy w systemie ALEPH oraz usprawnienie obsługi czytelników przez zakup dodatkowej licencji ALEPH dla Biblioteki Wydziału Inżynierii Środowiska.

Biblioteki SBI PW tworzące katalog ALEPH przystąpiły do współpracy w projekcie NUKAT. Ważnym efektem tej współpracy jest poprawa jakości danych katalogowych (poprawa efektywności wyszukiwania). Równie istotne jest podniesienie kwalifikacji zawodowych pracowników uczestniczących w tych pracach.

Przy aktywnym udziale pracowników SBI PW podjęto prace nad wprowadzeniem do centralnego katalogu PW wszystkich tytułów zagranicznych czasopism znajdujących się w bieżącej prenumeracie bibliotek wydziałowych (MEiL — zakończono aktualizację; IS oraz w Filii BG na ul. Narbutta — prace trwają).

Prowadzone przez BG szkolenia przyczyniły się do zintensyfikowania w wielu bibliotekach prac nad selekcją i porządkowaniem księgozbiorów. W wyniku podjętej kontroli ewidencji wypożyczeń, wycofania egzemplarzy zaczytanych, a przede wszystkim w efekcie prowadzonej selekcji merytorycznej zbiorów zbędnych — ten rok zakończył się rekordową liczbą zarejestrowanych ubytków, w skali PW przewyższającej ponad dwukrotnie bieżący wpływ (Załącznik 4A oraz wyjaśnienie strona 9).

W kilku bibliotekach SBI PW prowadzono wspólnie z Biblioteką Główną promocję podręczników anglojęzycznych. W wyniku wspólnych decyzji zakupiono wybrane przez pracowników naukowych te same tytuły do BG i biblioteki Wydziału MEiL. Zbiorowy zakup umożliwił wynegocjowanie niższej ceny, a zakup większej liczby egzemplarzy ułatwi użytkownikom dostęp do podręczników z listy lektur (współpraca w zakresie gromadzenia). Prowadzona w 2004 roku akcja promocji powinna wkrótce zaowocować zwiększonymi zakupami tych wydawnictw na innych wydziałach.

BUDŻET

Biblioteka Główna dysponowała w 2004 roku dotacją budżetową w kwocie **7 179 000,- zł** oraz dotacjami celowymi w łącznej kwocie 2 684 000,-zł.

Wynagrodzenia osobowe i ich pochodne, a także bezosobowy fundusz płac — stanowiły prawie połowę dotacji budżetowej (ok. 3 500 000,- zł). W wyniku przeprowadzenia na PW trzeciego etapu poprawy wynagrodzeń osiągnięto wzrost wynagrodzeń brutto średnio o:

- 13,66 % średnio dla pracowników naukowo-dydaktycznych,
- 7,12 % dla pracowników inżynieryjno-technicznych,
- 7,09 % dla pracowników bibliotecznych,

- 7,07 % dla pracowników ekonomicznych.

Wskaźniki te są znacznie wyższe niż w roku 2003, ale pensje pracowników służby bibliotecznej pozostają w dalszym ciągu na bardzo niskim poziomie (średnia stawka uposażenia zasadniczego w grupie pracowników służby bibliotecznej wynosi 1 732,- zł).

Dotacje celowe przeznaczono na:

- na import czasopism naukowych i baz danych (dotacja Prorektora ds. Nauki — ze środków na badania własne przekazanych uczelni przez MNiI);
- na porządkowanie i konserwację zbiorów, dygitalizację zbiorów oraz zakup licencji i oprogramowania komputerowego, a także na modernizację bazy SYMPONET (dotacja MENiS — ze środków na działalność wspomagającą badania);
- na zakup skanera książkowego (dotacja MNiI — ze środków na inwestycje aparaturowe);
- na zakup skryptów i podręczników autorstwa pracowników uczelni (dotacja Prorektora ds. Studiów — ze środków na promocję uczelni);
- na zakup wydawnictw (dotacje Dziekana Wydziału Chemicznego i władz Szkoły Nauk Technicznych i Społecznych w Płocku).

Szczególnie ważna była decyzja władz Uczelni utrzymująca na niezmiennym poziomie dotację na import czasopism i baz danych w 2004 roku, mimo że środki na badania własne przyznane Uczelni uległy redukcji.

Łącznie na zakup zbiorów w BG (wraz z filiami) w 2004 wydano prawie **3 726 350,-zł**, w tym na:

- książki i zbiory specjalne	521 900,- zł;
- kolekcje książek elektronicznych (CRC)	24 150,-zł;
- prenumeratę czasopism drukowanych	1 330 900,-zł;
- import baz danych	1 849 400,- zł.

Łączne wydatki na zbiory w pozostałych bibliotekach SBI PW, poza BG i jej filiami, wyniosły 707 190,-zł, w tym na zakup książek 409 700,-zł.

Załącznik 5 zawiera pełny Raport wydatków na wyposażenie jednostek w SBI PW (z uwzględnieniem wydatków na zbiory, oprogramowanie, środki trwałe, środki

materiałowe). Warto zauważyć, że zgodnie z *Uchwałą nr 18/2002 Prezydium Państwowej Komisji Akredytacyjnej z dnia 28 lutego 2002 w sprawie wytycznych do przygotowania raportu samooceny* wysokość środków przeznaczonych na wyposażenie biblioteki, w porównaniu do ogólnej struktury budżetu jednostki, stanowi jeden z elementów raportu.

Prenumerata czasopism i bazy danych

Podobnie jak w latach ubiegłych, kwoty wydane w 2004 roku na prenumeratę czasopism i dostęp do baz danych finansowały transakcje dotyczące odpowiednio 2004 lub 2005 roku, w zależności od wymaganego terminu płatności. Poniesione w 2004 roku koszty prenumeraty czasopism i baz danych przekroczyły o ponad 680 000,-zł kwotę dotacji przyznanej przez Senat PW.

Należy podkreślić, że opłaty za dostęp do czasopism elektronicznych były w roku 2004 wyjątkowo niskie, gdyż zawarte przed 1 maja 2004 roku umowy, dzięki zarejestrowaniu w Urzędzie Skarbowym, nie były obciążane 22% podatkiem VAT (zwolnienie dotyczyło np. opłat za konsorcja Elsevier, Springer, Kluwer). Bardzo korzystny kurs złotego w stosunku do euro pozwolił niespodziewanie zaoszczędzić ponad 100 000,-zł na prenumeracie czasopism drukowanych.

W 2004 roku utrzymano zasadę, że czasopisma dostępne w wersji elektronicznej nie są prenumerowane w wersji drukowanej, o ile umowa licencyjna nie stanowi inaczej lub jeśli koszt zakupu wersji elektronicznej nie jest wyższy. Kontynuowano selekcję czasopism drukowanych rzadko wykorzystywanych — ograniczając ogólną listę prenumeraty o kolejne 100 tytułów. Przeanalizowano ofertę zakupu i zgłoszono udział PW w nowych konsorcjach od 2005 roku (wydawnictwa Wiley, American Chemical Society), uznając konsorcyjny dostęp do wydawnictw za najkorzystniejszy. Wynegocjowano utrzymanie na korzystnych warunkach konsorcjum EV2 Compendex, mimo braku dofinansowania z MNiI.

Negatywne skutki finansowe miała natomiast, zmiana zasad dofinansowania baz dokonana przez MNiI. Rygorystyczne egzekwowanie maksymalnie 50% dofinansowania zakupu sprawiło, że ponoszone przez biblioteki opłaty za dostęp do bazy INSPEC i SCI Exp. znacząco wzrosły, co może w przyszłości doprowadzić do rozwiązania tych konsorcjów.

Nieznacznej redukcji uległy wydatki na zakup w SBI PW polskich czasopism (Załącznik 6).

Zakup książek i zbiorów specjalnych

Poziom finansowania zakupu książek zagranicznych wzrósł w BG, w porównaniu do roku 2003, prawie o 100 000,-zł. Prawidłowemu doborowi publikacji zagranicznych sprzyjało zorganizowanie dwóch wystaw zagranicznych książek naukowych, po których zakupiono — dzięki korzystnej ofercie — około 400 woluminów.

Nieznacznie zmalały natomiast w BG wydatki na zakup książek polskich, co należy ocenić negatywnie. Stosowana generalna zasada zakupu tylko 5 egzemplarzy każdego skryptu (podręcznika) nie zapewnia wystarczającej ich dostępności dla studentów (porównaj część Udostępnianie i Załączniki 9-10). Konieczne będzie zwiększenie środków na ten cel w roku 2005, szczególnie w odniesieniu do zakupu wydawnictw znajdujących się w wykazach lektur zgłoszonych przez Wydziały.

Zdecydowanie ograniczono wydatki na zakup norm, pozyskując je bezpłatnie z 2 bibliotek warszawskich (z Biblioteki Uniwersyteckiej i Biblioteki Publicznej m.st. Warszawy). Uzyskane w ten sposób oszczędności przeznaczono na zakup książek.

Zasady finansowania bibliotek specjalistycznych na PW nie uległy zmianie. Brak systemowych powiązań pomiędzy wysokością dotacji dydaktycznej lub dotacją na badania statutowe a wydatkami na wyposażenie bibliotek. Wpływa to na duże i nieuzasadnione dysproporcje pomiędzy finansowaniem bibliotek w poszczególnych jednostkach PW. Utrzymuje się niski wskaźnik wydatków na zakup polskich książek w przeliczeniu na jednego studenta. Wyraźnie wskazują na to dane przedstawione w Załączniku 7.

Budżet BG na rok 2004 został zamknięty bez deficytu, a wykazane nieznaczne oszczędności są celowe i mają umożliwić rozpoczęcie w 2005 roku remontu pomieszczeń zajmowanych przez Filię Biblioteki Głównej Bibliotekę Wydziału Chemicznego.

ZBIORY

Stan zbiorów jednostek SBI PW w 2004 roku przedstawiają Załączniki 4A i 4B.

Czasopisma

W 2004 roku podjęto w BG PW prace nad uporządkowaniem (wydrukowaniem i podliczeniem) inwentarzy czasopism, od 1995 roku prowadzonych tylko w wersji elektronicznej. Ustalenie wartości poszczególnych inwentarzy pozwoli na kontynuację zapoczątkowanego w 2004 roku skontrum czasopism. Wydruk z bazy ALEPH inwentarzy

czasopism jest zadaniem pionierskim w skali kraju, toteż w przygotowaniach i dyskusjach nad ich kształtem uczestniczyli pracownicy z innych warszawskich bibliotek stosujących ten system.

Na koniec 2004 roku PW dysponowała dostępem do 9 900 tytułów czasopism elektronicznych; importowała lub otrzymywała z wymiany 400 tytułów naukowych czasopism zagranicznych w wersji drukowanej. Utrzymał się spadek rocznego przyrostu liczby zinwentaryzowanych woluminów czasopism drukowanych, spowodowany malejącym ich wpływem i systematycznym zwiększaniem liczby licencji na czasopisma elektroniczne, które nie podlegają inwentaryzacji.

Zbiory czasopism w Bibliotece Głównej wzbogacają zdeponowane tu wydawnictwa będące własnością Polskiej Sekcji IEEE oraz Polskiej Sekcji SPIE. Dzięki współpracy z tymi organizacjami BG pozyskała w roku 2004 roku łącznie ok. 150 woluminów czasopism i książek o wartości szacunkowej ok. 60 000 USD. Koszty BG związane z udziałem w opłacaniu składek członkowskich i związanym z tym pozyskiwaniem czasopism w różnych organizacjach i stowarzyszeniach naukowych wyniosły ok. 12 000 USD.

Opracowano szczegółowo prawie 1 500 zeszytów monograficznych i specjalnych lub zawierających materiały z konferencji zamieszczane w czasopismach.

Zakończono prace związane z wyodrębnieniem polskich czasopism z lat 1851-1945 i przeniesieniem ich do Narodowego Zasobu Bibliotecznego (łącznie 113 tytułów).

Zbiory elektroniczne

W 2004 roku liczba dostępnych licencjonowanych serwisów nie uległa zmianie, wzrosła natomiast liczba oferowanych przez nie źródeł; łącznie zarejestrowano bazy:

- **zagraniczne:** 13 bibliograficznych, 16 pełnotekstowych;
- **polskie:** 4 bibliograficzne (w tym 3 tworzone lub współtworzone przez pracowników BG PW).

Spis tych serwisów (baz) podano w sprawozdaniu za rok 2003, a na bieżąco (wraz z informacją o dostępnych serwisach bezpłatnych) jest aktualizowany na stronie domowej http://www.bg.pw.edu.pl/listabaz_e.html.

Podobnie jak w latach poprzednich brak jest porównywalnych i pełnych danych dotyczących wykorzystania poszczególnych baz (Załącznik 8). Niewątpliwie największym

zainteresowaniem cieszy się od lat baza pełnotekstowa ScienceDirect — liczba ściągniętych w roku 2004 pełnych tekstów wyniosła 130 906.

Zwraca uwagę nieproporcjonalnie niskie wykorzystanie baz bibliograficzno-abstraktowych. Poprawie tej sytuacji może służyć zakup oprogramowania, które powiąże opisy bibliograficzne z dostępnymi pełnymi tekstami. W 2004 roku testowano i analizowano warunki zakupu kilku takich programów, nie dokonano jednak jeszcze ostatecznego wyboru.

Okresowo, w ramach testów udostępniano również inne bazy danych, badając ich przydatność dla użytkowników (np. Cambridge Scientific Abstracts, Emerald, ISI Emerging Markets, Scopus, Specs and Standards).

Książki i zbiory specjalne

Zasoby katalogu centralnego bibliotek PW powiększyły się o wprowadzane na bieżąco opisy i sukcesywnie prowadzoną retrokonwersję 10 już bibliotek współtworzących bazę (są to: BG, 3 jej Filie, 1 DS oraz biblioteki wydziałów: IL, IM, IŚ, MEiL, IChP). Łącznie katalog centralny bibliotek PW rejestruje **534 478** egzemplarzy wydawnictw. Za celowością tworzenia katalogu centralnego przemawia nie tylko aspekt ekonomiczny (powstaje jeden opis danego tytułu), ale przede wszystkim walor użytkowy bazy. Nowe biblioteki, które przystąpiły do wprowadzania danych, niemal natychmiast zaobserwowały znaczący wzrost liczby wypożyczeń.

W dalszym ciągu jednak poza systemem ALEPH pozostaje większość jednostek SBI PW, w tym największy „lokalny system” grupujący biblioteki na Wydziale EiTI. O negatywnej ocenie tego zjawiska pisano już w ubiegłorocznym sprawozdaniu.

Narodowy Zasób Biblioteczny uzupełniło 700 woluminów, dzięki czemu kolekcja powiększyła się dwukrotnie. Prowadzono bieżące prace w zakresie ochrony i przygotowania do konserwacji zbiorów szczególnie zniszczonych. Ze środków DWB zlecono indywidualną konserwację, oprawę introligatorską oraz dezynfekcję książek z kolekcji NZB zakażonych grzybami i pleśnią. Kontynuowano prace nad porządkowaniem kolekcji zbiorów kartograficznych oraz standaryzacją zasad ich opracowania.

W 2004 roku w BG przybyło ok. 3 200 norm. Dzięki darom z bibliotek otrzymujących egzemplarz obowiązkowy przekazano do Filii BG w Płocku prawie 20 000 jednostek, a ponad 1 200 norm do 9 zainteresowanych jednostek SBI PW.

Skontrum i selekcja

Zasada zerowego przyrostu zbiorów pozwala na prowadzenie racjonalnej gospodarki powierzchnią magazynową, a także wpływa na lepsze wykorzystanie posiadanych zbiorów. W 2004 roku w bibliotekach na terenie PW ubytkowano ponad 35 000 woluminów (książki zagubione, zniszczone, poddane selekcji). W tym szczególnie cennej celowej selekcji merytorycznej poddano ponad 32 000 woluminów w 16 bibliotekach systemu. Intensywne przygotowania do selekcji prowadzone były w Bibliotece Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Miernictwa Elektrycznego (Załącznik 4A).

Warto zauważyć, że prace nad selekcją zbiorów, oprócz 6 jednostek, będących w strukturze BG, podjęło też 10 innych jednostek SBI. Jest to warte podkreślenia ze względu na pracochłonność procedur selekcji, szczególnie uciążliwą w bibliotekach o małej obsadzie osobowej. Mimo to w 2004 roku selekcją w tych jednostkach objęto prawie 20 000 woluminów (najwięcej, bo ponad 6 300, w Instytucie Mikroelektroniki i Optoelektroniki na Wydziale EiTI).

W 2004 roku kontynuowano prace związane z porządkowaniem depozytów przekazywanych w minionych latach do bibliotek SBI PW, a także z rozliczeniem przekazanych do BG zbiorów likwidowanych bibliotek. Tempo i efekt tych prac są uzależnione przede wszystkim od współpracy z pracownikami SBI, a także od pomocy władz jednostek, w których biblioteki zostały zniesione, ale nie rozliczone. Niestety trzeba stwierdzić, że zaawansowanie prac nie jest duże. Udało się zakończyć rozliczenia przekazanych do BG w latach 90-tych zbiorów dwóch bibliotek (Instytutu Automatyki i Robotyki oraz Instytutu Organizacji Systemów Produkcji). Zaawansowano prace nad rozliczeniem Instytutu Elektroenergetyki.

Zgodnie z planem dokonano inwentaryzacji kolejnych sygnatur w Bibliotece Głównej (sygn. A oraz B), rozpoczęto skontrum czasopism (sygn. J IV) oraz wykonano pełne skontrum w bibliotekach Domów Studenckich, gdzie po raz pierwszy objęto nim także księgozbiory studenckie. Prace porządkowe poprzedzające inwentaryzację księgozbioru studenckiego przeprowadzono w Filii BG na ul. Narbutta.

Część usuniętych ze zbiorów wydawnictw, przekazano Samorządowi Studentów PW do dystrybucji wśród studentów (ponad 800 woluminów).

USŁUGI INFORMACYJNE i DZIAŁALNOŚĆ DYDAKTYCZNA

We wszystkich bibliotekach SBI PW udzielano bieżących informacji katalogowych i bibliograficznych, przygotowywano odpowiedzi na kwerendy. Według dostępnych danych, w 2004 roku łącznie udzielono ponad 204 500 informacji. Były to zarówno krótkie informacje katalogowe, jak i obszernie zestawienia tematyczne czy prowadzone przez STN i OIN BG badania cytowań. Łącznie opracowano ponad 500 kwerend, zrealizowano 244 wyszukiwania w bazach danych systemu STN International. Część usług informacyjnych wykonywano odpłatnie na zlecenie instytucji zewnętrznych (łącznie wystawiono faktury na kwotę ponad 46.000,-zł).

W BG prowadzono przysposobienie biblioteczne obejmując nim blisko 3 000 studentów I roku z 12 wydziałów. Zajęcia odbywały się w BG lub na Wydziałach. Ich skuteczności służy dobra organizacja, a także atrakcyjny i kompetentny sposób prowadzenia. Zastrzeżenia budziła jedynie organizacja przysposobienia bibliotecznego na Wydziale Inżynierii Produkcji (zbyt liczne grupy, brak podstawowego wyposażenia sali dydaktycznej), w tej sytuacji nie można oczekiwać, że przeprowadzone zajęcia osiągną postawiony cel.

Przysposobienie biblioteczne prowadzili także pracownicy innych bibliotek SBI. Ułatwieniem dla nich mogły być przygotowane w OIN BG i rozdane zainteresowanym płyty CD-ROM zawierające pełną prezentację zajęć prowadzonych w BG.

Pracownicy OIN BG i STN prowadzili, jak w latach wcześniejszych, zajęcia z informacji naukowej dla dyplomantów z 2 wydziałów (Wydz. Chemicznego oraz Wydz. Inżynierii Chemicznej i Procesowej).

Studenci kierunków związanych z bibliotekarstwem i informacją naukową (Policealne Studium Informacji, Archiwistyki i Księgarstwa), a także pracownicy innych bibliotek naukowych odbywali praktyki i staże pod kierunkiem pracowników BG.

Prowadzono intensywne szkolenie pracowników bibliotek współpracujących w ALEPH, ze szczególnym uwzględnieniem zasad współpracy z katalogiem NUKAT. Szkolenia wewnętrzne przeznaczone dla bibliotekarzy obejmowały także stosowanie pakietu Microsoft Office oraz zasady użytkowania udostępnianych i testowanych na PW baz danych (Proquest, EI 2 Compendex, EIFL/EBSCO, Scopus).

UDOSTĘPNIANIE

W SBI PW w 2004 roku było zarejestrowanych łącznie 77 706 użytkowników, w tym 21 915 aktywnych w systemie ALEPH (tj. takich, którzy dokonali co najmniej jednej transakcji wypożyczenia/zwrotu za pośrednictwem systemu ALEPH). Wysoka ogólna liczba użytkowników jest efektem dublowania danych z różnych systemów ewidencji użytkowników SBI PW.

Pełne dane dotyczące udostępniania zbiorów w SBI PW obrazuje Załącznik 11A, a w podziale na kategorie bibliotek Załącznik 11B.

Analizując liczbę wypożyczeń w BG warto przede wszystkim zwrócić uwagę na dysproporcje w korzystaniu z wypożyczalni studentów dziennych i innych grup studentów (Załącznik 10). Dane te wskazują na wyraźnie gorsze warunki dostępu do zbiorów dla studentów wieczorowych i zaocznych, a najgorsze dla studentów studiów podyplomowych. Jedną z przyczyn tej sytuacji jest zapewne zbyt mała liczba egzemplarzy lektur w wypożyczalni.

Liczbę wypożyczeń zrealizowanych w BG przez studentów z poszczególnych wydziałów wskazuje Załącznik 9. Dominują wypożyczenia dokonane przez studentów Wydziału EiTI oraz Wydziału Inżynierii Produkcji.

Stosunkowo wysoka liczba wypożyczeń z BG dokonanych przez studentów Wydziału Elektrycznego jest odzwierciedleniem braku własnej biblioteki wydziałowej (porównaj Załącznik 11C oraz tekst str. 15).

Nieproporcjonalnie mała liczba wypożyczeń z BG, dokonanych przez studentów Wydziału Architektury, świadczy raczej o braku odpowiedniego dla nich piśmiennictwa w naszych zbiorach.

Materiał do ciekawych porównań ogólnej liczby udostępnionych zbiorów gromadzonych w jednostkach SBI, z pominięciem BG, dostarcza Załącznik 11C (dane w liczbach bezwzględnych) i Załącznik 11D (dane w przeliczeniu na 1 studenta).

Usługi wypożyczalni międzybibliotecznej obciążały budżet BG PW w 2004 roku kwotą ponad 14 600,-zł. Wydaje się, że zakup pojedynczych artykułów z czasopism może w najbliższych latach zastąpić lub wydatnie uzupełnić prenumeratę tytułów rzadko wykorzystywanych. Rośnie liczba wypożyczeń międzybibliotecznych ze zbiorów BG (Załącznik 12), co może być efektem wprowadzenia opisów do katalogu NUKAT.

Wykonywano usługi reprograficzne na zamówienie osób prywatnych i dla Wypożyczalni Międzybibliotecznej, udostępniano urządzenia reprograficzne w systemie samoobsługowym. Liczba wykonanych odbitek kserograficznych w BG wyniosła w roku sprawozdawczym prawie 240 000 (w całym systemie ok. 384 000 odbitek).

WYDARZENIA

Bieżące informacje o sprawach ważnych dla systemu biblioteczno-informacyjnego PW były zamieszczane w biuletynie *Informacje Biblioteki Głównej Politechniki Warszawskiej* (3 zeszyty w 2004 roku) oraz na stronie domowej. Kilka z nich wymaga szczególnego podkreślenia.

Dygitalizacja

Wyposażenie Pracowni Reprograficznej zostało w roku 2004 uzupełnione o profesjonalny skaner książkowy, który wraz z zakupionym wcześniej skanerem rolkowym utworzyły zaplecze techniczne dla uruchomienia Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych BG, a także wzbogaciły ofertę usług reprograficznych dostępnych w BG.

Najważniejszym zadaniem, dla realizacji którego wykorzystano w 2004 roku posiadane skanery, było udostępnienie w Internecie kompletnej informacji katalogowej o księgozbiorze BG, z uwzględnieniem wydawnictw, które nie są jeszcze zarejestrowane w katalogu ALEPH. W tym celu dokończono rozpoczęte w 2003 roku skanowanie kart katalogowych, a następnie udostępniono w Internecie katalog kartkowy książek. Autorskie oprogramowanie opracowane w BG umożliwia łatwe i wygodne przeglądanie w Internecie poszczególnych opisów (katalog jest dostępny pod adresem <http://gatea.bg.pw.edu.pl/>). Tym samym dostęp do informacji katalogowej o książkach w BG jest pełny.

Pierwszym realizowanym na zakupionym sprzęcie zleceniem zewnętrznym było zeskanowanie ponad 12 000 stron (25 tomów za lata 1918-1947) czasopisma *Nauka Polska*, wydawanego przez Kasę im. Józefa Mianowskiego.

Zaawansowano prace organizacyjne oraz przygotowanie procedur do uruchomienia Kolekcji Elektronicznej Zbiorów Własnych, którą będą tworzyły wydawnictwa zdygitalizowane w BG, przede wszystkim podręczniki i skrypty, a także cenne zbiory tworzące Narodowy Zespół Biblioteczny.

Modernizacje

Katastrofalna sytuacja lokalowa biblioteki w DS Żaczek spowodowała jej zamknięcie w styczniu 2004 roku. Podjęty z inicjatywy studentów remont, dzięki pomocy władz Uczelni i kierownictwa DS, zakończono po kilku miesiącach i biblioteka jeszcze przed wakacjami wznowiła pracę. W 2004 roku zmodernizowano też bibliotekę w DS Babilon, wydzielając pomieszczenie dla ogólnodostępnej czytelnicy, a w końcu roku przystąpiono do wymiany okien i remontu centralnego ogrzewania. Filia BG na ul. Narbutta została wyposażona w dodatkowe regały jezdne, dzięki czemu wzrosła powierzchnia magazynowa lokalu.

Drobne prace remontowe, modernizacje pomieszczeń lub przemieszczenia zbiorów prowadzono też w innych jednostkach SBI PW, między innymi w bibliotekach wydziałowych Wydziałów: Architektury, EiTI, IL, MEiL, a także w Bibliotece Instytutu Techniki Ciepłej oraz Bibliotece Szkoły Biznesu.

Przeprowadzono ekspertyzę stanu systemu klimatyzacji i wentylacji w pomieszczeniach BG. Uzyskane wyniki posłużą do planowanej na 2005 rok modernizacji systemu.

Audyt

SBI PW objęty był na przełomie 2004/2005 procedurą audytu wewnętrznego administracji uczelni. Wyniki tych działań nie są jeszcze znane, ale już podczas przeprowadzanej oceny zwracano uwagę na niedostosowanie pytań do specyfiki działania systemu biblioteczno-informacyjnego. Zabrakło pytań umożliwiających ocenę współpracy pomiędzy jednostkami SBI PW w zakresie podstawowych zadań bibliotecznych: gromadzenia, opracowania, udostępniania i świadczenia usług informacyjnych. Przyjęte zasady oceny sprawiły, że samoocenie łatwiej było poddać pojedyncze jednostki w SBI niż rozbudowaną strukturę Biblioteki Głównej. Wydaje się, że w przyszłości konieczne będzie opracowanie odrębnych zasad audytu wewnętrznego dla SBI PW.

Akredytacje

Cztery jednostki SBI PW, działające na kierunkach objętych akredytacją, były zaangażowane w gromadzenie danych do raportu samooceny. Jednak władze akredytowanych kierunków nie zwróciły się do Biblioteki Głównej o przedstawienie danych, które mogłyby uzupełnić Raport samooceny. Szkoda, gdyż wydatki na funkcjonowanie Biblioteki Głównej pochodzą ze środków całej Uczelni, a Biblioteka służy w równym stopniu całej społeczności. Jej zbiory znacząco uzupełniają zasoby poszczególnych jednostek SBI PW.

Spotkania środowiskowe

Organizowano spotkania dyrekcji i pracowników BG z pracownikami SBI PW informujące o bieżących problemach funkcjonowania systemu i Biblioteki Głównej. Ważnym wydarzeniem były organizowane wspólnie przez BG i wybrane biblioteki systemu spotkania promujące podręczniki anglojęzyczne, a także wystawy zagranicznych książek naukowych.

Od marca 2004 roku pracownicy BG zainteresowani podwyższaniem kwalifikacji uczestniczą w spotkaniach przygotowawczych do egzaminu na bibliotekarza dyplomowanego. Organizatorem spotkań jest BG, a uczestniczą w niej bibliotekarze z terenu Polski.

Pracownicy BG uczestniczyli w 2 spotkaniach polskiej grupy użytkowników systemu APEPH, a także organizowali spotkania i prowadzili dyskusję nad zasadami wydruku inwentarzy czasopism z ALEPH.

BG, jako organizator i administrator bazy SYMPONET tworzonej wspólnie z 16 bibliotekami w kraju, zorganizowała spotkanie współpracujących jednostek w celu przedyskutowania planowanych kierunków zmian. W wyniku podjętych ustaleń, a także dzięki pozyskanemu z MENiS dofinansowaniu, siłami przede wszystkim pracowników BG zmodernizowano bazę, zmieniono zasady jej aktualizacji oraz znacząco poprawiono efektywność wyszukiwania. Zakres prowadzonych prac oraz osiągnięte wyniki były przedmiotem referatu wygłoszonego na krajowej konferencji NUKAT.

BG aktywnie uczestniczyła w aktualizacji bazy BazTech i była organizatorem spotkania grupy bibliotek ją współtworzących.

W maju 2004 r., wspólnie ze Stowarzyszeniem Bibliotekarzy Polskich i bibliotekami w kraju, uczestniczono aktywnie w obchodach Tygodnia Bibliotek — przygotowano prelekcję promującą działalność Biblioteki Głównej.

W pracach Rady Wykonawczej Konferencji Dyrektorów Bibliotek Szkół Wyższych uczestniczył aktywnie Dyrektor Biblioteki Głównej. W listopadzie 2004 roku Biblioteka Główna była organizatorem dorocznego spotkania tej grupy.

Udział w konferencjach i seminariach, publikacje

Pracownicy BG wygłosili 4 referaty oraz prezentowali materiały na 2 sesjach posterowych na konferencjach (krajowych i zagranicznych). Grupa 4 osób uczestniczyła w obradach jubileuszowej 25 konferencji International Association of Technological University Libraries,

która po raz pierwszy gościła w Polsce. Dwie osoby uczestniczyły w dorocznej konferencji użytkowników pakietu ALEPH w Porto oraz jedna w konferencji LIBER w St.Petersburgu. W kraju w konferencjach i seminariach wzięło udział ok. 10 osób

W grudniu BG była organizatorem jednodniowych warsztatów pt. *Innowacje w europejskich bibliotekach akademickich: tematy i zagadnienia*. Warsztaty prowadzone były przez pracowników (dyrektorów) biblioteki University of Exeter. W spotkaniu uczestniczyli, oprócz pracowników BG PW, przedstawiciele 8 bibliotek uczelni technicznych w kraju.

Pracownicy BG opublikowali w prasie fachowej łącznie 9 artykułów, referatów konferencyjnych i komunikatów. (Załącznik 13)

Biblioteki SBI organizowały 4 okolicznościowe wystawy książek.

PODSUMOWANIE

W roku 2004 utrzymano podstawowe kierunki działań systemu biblioteczno-informacyjnego Politechniki Warszawskiej. Promocja usług, serwisów oraz zbiorów bibliecznych pozostaje jednym z najważniejszych zadań Biblioteki Głównej i bibliotek sieci. Poprawie skuteczności tych działań służy współpraca bibliotek Politechniki Warszawskiej, mająca na celu zapewnienie sprawnej obsługi pracowników i studentów PW.

W tym kontekście niepokój wzbudził wniosek władz Instytutu Wielkich Mocy i Wysokich Napięć (Wydział Elektryczny) dotyczący likwidacji biblioteki Instytutu. W konsekwencji pogorszeniu uległy warunki dostępu do zbiorów bibliecznych dla pracowników i studentów Wydziału Elektrycznego. Jednoosobowa Biblioteka Instytutu Elektrotechniki Teoretycznej i Miernictwa Elektrycznego — jedyna obecnie biblioteka na tym Wydziale — nie ma warunków do obsługi wszystkich zainteresowanych pracowników i studentów.

Konieczne jest wzmocnienie i rozszerzenie działalności dydaktycznej i informacyjnej bibliotek. Wskazane jest objęcie zajęciami z zakresu informacji naukowej większej grupy użytkowników, w tym szczególnie doktorantów, członków kół naukowych i dyplomantów z różnych kierunków studiów.

Zapoczątkowane prace nad selekcją księgozbiorów powinny być kontynuowane na co najmniej niezmiennym poziomie. Celowe wydaje się wzmoczenie aktywności w zakresie realizowania wspólnej polityki gromadzenia zbiorów, co pozwoli na uzyskiwanie korzystnej oferty handlowej na zakup zbiorów. Należy jednak zauważyć, że brak dostępu większości

bibliotek SBI PW do kartoteki zamówień prowadzonej przez uczestników katalogu centralnego PW ogranicza niestety tę współpracę.

Testowanie nowych baz danych i oprogramowania do ich udostępniania wywołuje dyskusje, czy i stosując jakie kryteria selekcji można rezygnować z dotychczas wykorzystywanych źródeł na rzecz zakupu innych, nowych. Problem ten będzie nasilał się w najbliższych latach ze względu na obfitość dostępnych na rynku ofert i ograniczone środki na ich zakup.

Podstawowymi kierunkami działań podejmowanych w SBI PW w najbliższych latach pozostanie: właściwy dobór źródeł informacji i publikacji naukowych wzbogacających zbiory systemu biblioteczno-informacyjnego PW, pozyskanie środków na ten cel, dbałość o modernizację bazy lokalowej i sprzętowej, a przede wszystkim usprawnienie udostępniania dydaktycznych zasobów bibliotecznych. Temu ostatniemu celowi ma służyć zainicjowana w 2004 roku Kolekcja Elektroniczna Zbiorów Własnych. O słuszności tego kierunku świadczyć może zaangażowanie i oczekiwania zgłaszane przez Samorząd Studentów PW, a także fakt podjęcia podobnych inicjatyw w takich polskich uczelniach jak AGH oraz Politechniki: Wrocławska, Gdańska i Poznańska.